

Álit

Í

løgtingsmáli nr. 37/2018: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um framleiðslu, flutning og veiting av ravmagni (Elveitingarlógin) (Elprísir til hitapumpur og elbilar)

Landsstýrismaðurin í heilsu- og innlendismálum, Sirið Stenberg, hevur lagt málið fram tann 25. september 2018, og eftir 1. viðgerð tann 23. oktober 2018 er tað beint Rættarnevndini.

Nevndin hevur viðgjørt málið á fundi tann 7., 21. og 26. november, 5., 10. og 12. desember 2018.

Undir viðgerðini hevur nevndin havt fund við landsstýrismannin í heilsu- og innlendismálum, Sirið Stenberg.

Undir viðgerðini hevur nevndin býtt seg í trýggjar minnilutar.

Ein minniluti (Ingolf S. Olsen, Sonja J. Jógvansdóttir og Ruth Vang) hevur hesar viðmerkingar:

Samgongan hevur sum mál, at øll orkuframleiðsla á landi skal stava frá grønum orkukeldum í 2030. Tað merkir í høvuðsheitum, at farið verður frá olju- og bensinriknum orkuskipanum til elriknar skipanir.

Í hesum sambandi liggur fremst fyri at fáa sjálva orkuframleiðsluna grøna – at oljuríkna framleiðslan hjá SEV fánar burtur til frama fyri elframleiðslu úr varandi orkukeldum, í fyrsta lagi vatni og vindi.

Men tað hevur eisini týðning, at orkunýtslan broytist samsvarandi orkuframleiðsluni; at farið verður frá olju- og bensinriknum brúkaraloysnum til elektriskar loysnir. Hetta er sjálvsagt týðningarmikið við atliti til umhvørvið og sjálva grundhugsanina undir grøna orkuskiftinum, men tað er eisini týðningarmikið av tøkniligum orsökum. Tí tað hevur týðning fyri javnvigingina av sjálvum elnetinum at avtakarar eru til øktu streymframleiðsluna.

Á brúkarasíðuni fer tað mest umfatandi orkuskiftið at snúgva seg um ferðslu og upphiting av húsarhaldum og øðrum bygningum. Í løtuni eru jarðhitapumpur fremsta alternativ við til oljufýrda upphiting og elbilar til siðbundnu bensin- og diselbilarnar. Tí gevur tað góða meining at skunda undir orkuskiftið á brúkarasíðuni við at selja bíligari streym til hesar báðar brúkaraloysnirnar, tó at minnilutin grundleggjandi heldur, at besta loysnin hevði verið at latið avsláttur í elprísinum til allar grønar orkuloysnir, sum koma í staðin fyri dálkandi orkuloysnir.

Við hesum viðmerkingum tekur minnilutin undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið.

Ein annar minniluti (Magnus Rasmussen, Edmund Joensen og Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttur) heldur, at kjakið og ætlanirnar um einar grønar Føroyar er neyðugt. Nógv er kjakast, men tað, sum okkum fyrst og fremst tørva í Føroyum, er ein yvirskipað og ítøkilig ætlan, hvussu vit røkka ætlanini um einar grønar Føroyar. Tá avgerð er tikin um ta yvirskipaðu og ítøkiligu

ætlanina, og hon er kjølfest í tí politisku skipanini, tá er tíðin búgvín til veruliga at fara í holt við at gera átøk, sum føra okkum nærri at málinum. Hetta skal ikki skiljast soleiðis, at einki átak kann gerast, áðrenn tann yvirskipaða og ítøkiliga ætlanin er gjørd, men skal okkurt átak gerast, má tað vera væl gjøgnumhugað og vera púra greitt, at hetta er eitt grønt átak.

Sambært hagtølum frá heimasíðuni hjá SEV, stavaði 51% av elorkuni frá vatni og vindi í 2017. Also vórðu 49% av elorkuni hjá SEV í 2017 framleidd, fyri tað mesta, við tungolju. Niðurstøðan má tí verða, at her vantar nógv í, at elframleiðslan er heilt grøn, so tað er fyrst og fremst á framleiðslusíðuni, at nakað munagott má gerast. Treytin fyri at fáa einar grønar Føroyar er, at framleiðslan er grøn.

Hetta ítøkiliga málið, sum viðgjørt verður, snýr seg um at geva landsstýrismanninum heimild til at góðkenna, at SEV kann áseta serligan prís fyri elnýtslu til góðkendar hitapumpur sambært BK17 og til elbilar.

Lagt verður also upp til, at ávísir brúkarar – teir sum brúka hitapumpur, og teir sum brúka elbil - teir skulu fáa fíggarligar fyrimunir í mun til aðrar brúkarar. Við at gera hetta, verða brúkararnir eisini frá landsins síðu eggjaðir til at brúka hitapumpu og elbil.

Minnilutin heldur ikki, at tað er rætt, at tað almenna skal líkasum velja serstakar “grønar” orkuloysnir fyri borgaran – hetta eigur borgarin sjálvur at gera – bæði tá tað snýr seg um húsarhaldið og bilin.

Vit eiga heldur ikki at gloyma, at menningin av ymiskum grønum orkuloysnum er stór, og tí er tað ikki rætt at einsrætta føroyska brúkaran til ávísar loysnir her og nú – loysnir, sum um stutta tíð kunnu vísa seg ikki at verða góðar.

Taka vit sum dømi elbilarnar, er tað alment kent, at framleiðslan av battaríum til hesar bilar er sera dálkandi og eisini eru avbjóðingar við, hvussu skal verða við burturbeiningini av battaríunum. Eisini eru fleiri óloystir spurningar við trygdini av battaríunum, um tað vildi so illa til, at ein elbilur verður partur av ferðsluóhappi, og t.d. eldur kemur í. Tøknin gongur rætta vegin við hesum óloystu avbjóðingunum, men enn er langt á mál.

Annað mál er, at tað eru eisini aðrar orkuloysnir enn el, tá um bilin ræður. Menningin gongur skjótt á fleiri mótum og kanska serliga á hybridøkinum.

Ætlanin hjá landsstýrinum í hesum ítøkiliga málinum er eisini í andsøgn við ætlanina um einar grønar ella grønar Føroyar. Uppskotið leggur upp til eina størri nýtslu av elektrisiteti, samstundis sum framleiðslan av grønar orku ikki økist í mun til øktu nýtsluna. Tí verður elframleiðslan í stóran mun framleidd við tungolju, sum er sera dálkandi og m.a. økir bæði um koltvíútlátið og svávuútlátið.

Hesin minnilutin tekur ikki undir við málinum og mælir Løgtinginum frá at samtykkja uppskotið.

Ein triði minniluti (Kristin Michelsen) heldur, at fyri at fáa prísir niður fyri øll, skal elveitingarlógin broytast, so kapping verður um endabrúkaran. Við hesum uppskoti avhongur avsláttur av SEV. SEV kann velja at geva, ella lata vera at geva avsláttur, hví ikki lata upp fyri kapping, so ein verulig prís-lækking verður? Og hetta fyri øll.

Jú lægri elprísirnir eru, jú betri er tað fyri tey, ið brúka hitapumpur og elbilar. So ein prísniðurskurður er góður í so máta. Men hetta viðførir eisini, at um fleiri enn ein veitari av el var, kundu veitararnir kappast um kundarnar, og so bleiv prísurin enn lægri. Hetta síggja vit á:

1. Telefonmarknaðinum, tá monopolið hjá Telefonverk Føroya Løgtings bleiv brotið, og prísirnir lækkaðu heilt nógv, og tænaður, vørur, og kreativitetur vuksu.
2. Flogmarknaðinum, tá Atlantsflog fekk kapping frá SAS. Sama hendi sum á telemarknaðinum. Prísur niður, tænaðustøðið og vørumenning óktust.
3. Tryggingarmarknaðurin, júst sum omanfyri.

Heilsu- og innlendismálaráðið hevur haft hetta lógaruppskot til hoyringar í 2017 og 2018. Hetta lógaruppskotið skuldi geva SEV møguleikan at geva 50 oyru í avslátri fyri hvønn kilovatttíma, har vanligi brúkarin bert hevur fingið nøkur fá oyru í avslátri pr. kilovatttíma okkurt árið. So kann mann spyrja seg sjálfvan, ber tað ikki til at geva avsláttur? Um ja, hví fáa so ikki øll avsláttur? Hví skulu bert tey vælbjargaðu, ið hava hitapumpur og elbil fjálgast við lægri prísnum, sum hini, ið ikki hava ráð til hitapumpur mugu gjalda? Tí onkur skal gjalda rokningina- tað síggja vit klárt, nú SEV hækkar prísir fyri tey, ið ikki hava hitapumpu, meðan tey, ið hava hitapumpu, flest øll vælbjargaði av tí, at hitapumpan hevur ein væl lægri kostnað enn oljuhitaverkið, fáa betri prísir.

Uppskotið vendur sosialt skeivt.

Ein triði minniluti tekur ikki undir við málinum og mælir Løgtinginum frá at samtykkja uppskotið.

Rættarnevndin, 12. desember 2018

Kristin Michelsen
formaður

Magnus Rasmussen

Sonja J. Jógvansdóttir

Ruth Vang

Ingolf S. Olsen

Edmund Joensen

Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttur